

Prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Kozłowski
Katedra Projektowania Architektonicznego
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Pauli Jeziornej
pt. *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku.*

opracowanej na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej
pod kierunkiem promotora, prof. dr hab. inż. arch. Barbary Gronostajskiej oraz dr hab.
Gabriela Palowskiego, prof. ASP we Wrocławiu.

Recenzję opracowano na zlecenie Prorektora ds. Nauki Politechniki Wrocławskiej
prof. dr hab. inż. Andrzeja Ożyhary, umowa nr 07/04/PRR/2022.

1. Opracowanie *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku* – to bardzo gruba księga, a właściwie dwie książki. Tom pierwszy składa się z dziesięciu części podzielonych na jednolicie ponumerowane rozdziały różnej długości.

Część 1. Tekst zaczyna się od *Wprowadzenia* (s. 7-21). Składa się ono ze *Wstępu* (s. 9), przedstawia uzasadnienia wyboru tematu (s. 9-10), omówienia stanu badań (s. 11-15), opisu przedmiotu badań (s. 15), opisu zakresu terytorialnego (s. 16-17). Autorka w tej części przedstawia także cele pracy (s. 17-18), tezy pracy (s. 18-19). Pani Paula Jeziorna przedstawia trzy tezy: 1. *Ceramika jest istotnym dla terenów Dolnego Śląska i Wrocławia materiałem. Ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej Wrocławia dzięki swojej ogólnodostępności umożliwiają mieszkańcom i turystom kontakt ze sztuką, stanowiąc świadectwo związków miasta z surowcem – gliną.* 2. *Twórcy realizujący ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku stanowią grupę ważnych dla miasta, interdyscyplinarnych artystów, reprezentujących związki z miastem i ASP im. E. Gepperta we Wrocławiu.* 3. *Istnieje potrzeba stworzenia trasy wycieczkowej śladami ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia zrealizowanych po 1945 roku w celu przybliżenia związków Dolnego Śląska z ceramiką, zaprezentowania unikalnych obiektów i zaznajomienia z sylwetkami twórców.* Kolejnymi punktami są opisy metody badawczej (s. 19-21) oraz zwięzły opis konstrukcji pracy (s. 21-22).

Część 2. to *Ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej*. Tu mamy podrozdziały: *Przestrzeń publiczna – główne zagadnienia* (s. 25), *Przestrzeń i przestrzeń publiczna w ujęciu abstrakcyjnym* (s. 25-29), *Przestrzeń publiczna w ujęciu materialnym* (s. 30-36), *Ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej – główne zagadnienia* (s. 36), *Formy kształtowania ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej* (s. 36). Autorka w tej części tłumaczy pojęć związane z projektowaniem obiektów artystycznych. Mamy więc rzeźbę (s. 36-39), relief (s. 40-41), mozaikę (s. 42-43). Kolejny podrozdział *Rzeźba, relief i mozaika ceramiczna w przestrzeni publicznej – przykłady z kraju i świata* (s. 43-67), przedstawia obiekty ceramiczne w świecie. *Rola sztuki w przestrzeni publicznej na podstawie obiektów artystycznych we Wrocławiu* (s. 68-69) zbliża nas

do ogólnego tematu pracy. Są tu przedstawione najważniejsze funkcje, jakie powinna pełnić sztuka w życiu codziennym mieszkańców miasta. Mamy więc: *Rola estetyczna* (s. 70-72), *Rola interakcyjna* (s. 72-75), *Rola identyfikacyjna* (s. 75-76), *Rola upamiętniająca* (s. 77-78), *Rola edukacyjna* (s. 78-80), *Rola symboliczna* (s. 80-82), *Rola tożsamościowa, aksjologiczna* (s. 82-85), *Rola propagandowa* (s. 85-87) oraz *Promocja miasta* (s. 87-90). Podrozdział *Kontakt artysty z odbiorcą* (s. 90-92) pokazuje miejsca atrakcyjne na wystawy w mieście i kontakt artysty z odbiorcą sztuki.

Część 3. *Ceramika we Wrocławiu* (s. 95-128). Składa się z podrozdziałów: *Początki przemysłu ceramicznego na terenach Dolnego Śląska* (s. 97-101), *Wydział Ceramiki w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych we Wrocławiu (ASP im. E. Gepperta) – rys historyczny*, *Powstanie Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych i Wydziału Ceramiki we Wrocławiu, założyciele i pionierzy jednostki* (s. 102-109), *Ewolucja struktury uczelni w odniesieniu do programu nauczania ceramiki, zaplecza technicznego i osiągnięć dydaktyków* (s. 110-117), *Różnorodność obiektów ceramicznych zleczanych dydaktykom Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu – tematyczny przegląd wybranych realizacji* (s. 117-122), *Akademia Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu – aktualne działania uczelni mające na celu popularyzację ceramiki* (s. 122-126). Część zakończona zwięzłym *Podsumowaniem* (s. 127-128).

Część 4. *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia* (s. 129-330). *Wprowadzenie* (s.131-132) tłumaczy dobór opisanych w tej części artystów. Autorka według wybranego przez siebie klucza podaje dalej informacje dotyczące: życiorysów artystycznych; twórczość w przestrzeni publicznej; wybrany ceramiczny obiekt artystyczny do przestrzeni publicznej Wrocławia autorstwa twórcy oraz podsumowuje aktywności twórczej każdego artysty. Mamy więc: Borysa Michałowski (s.133-148), Józef Hałas (s. 149-172), Anna Szpakowska-Kujawska (s. 171-194), Tadeusz Teller (s. 193-214), Feliks Kociankowski (s. 215-228), Jerzy Boroń (s. 228-248), Ryszard Zamorski, Anna Malicka-Zamorska (s. 247-272), Anna Malicka-Zamorska (s. 271-290), Krystyna Pławska-Jackiewicz (s. 291-310), Katarzyna Koczyńska-Kielan, Joanna Teper (s. 309-328). Tu następuje zwięzłe *Podsumowanie* (s. 328-330).

Część 5. *Analiza ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia* (s. 331-380). Wymienione przez autorkę wcześniej dzieła zostały zestawione tabeli *Zestawienie i analiza ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku* (s. 333-341). Mają one pojawić się w stworzonej *Trasie pieszej śladami ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia* (s. 341-362). Doktorantka proponuje także *Trasę rowerową śladami ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia* (s. 362-368). Na koniec zwięzłe *Podsumowanie* (s. 368-370).

Część 6. *Podsumowanie i wnioski* (s. 371-380). Znajdują się tu w podrozdziale *Realizacja celów i udowodnienie tez pracy* (s. 373-376) podsumowania i rozwinięcia tez pracy. Zakończenie pracy stanowi zakończenie *Obecność sztuki w przestrzeni publicznej miasta: perspektywa artysty, architekta, władz miasta i odbiorcy – podsumowanie* (s. 376-380)

Część 7. *Aneks* (s. 381-384) to pięć wywiadów wybranymi twórcami ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku oraz wywiad z pełniącą funkcję Koordynatora Plastycznego Wystroju Miasta Wrocław w latach 2007 - 2021 Beatą Urbanowicz. Wywiady są umieszczone w osobnej książce (s. 61). W tej części znajduje się także ankieta skierowana do mieszkańców Wrocławia, przeprowadzona przez doktorantkę w listopadzie 2021 roku.

Praca jest zakończona **Częścią 8.** Bibliografia (s. 385-396), **Część 9.** Spis materiałów

ilustracyjnych (s. 397-412). Na końcu w **Części 10.** zamieszczono streszczenia pracy (s. 413-417).

Całość zapisano zwięzłym tekstem na 417 numerowanych stronach formatu A4, w tym znajduje się 13 tabel z opisanymi projektami obiektów artystycznych. Tekst uzupełniony jest 279 ilustracjami. Na końcu znajduje się spis literatury. Jest on bardzo obszerny. Opracowanie przypomina „prawdziwą” książkę wydaną starannie i z dbałością o kształt rzeczy, przyjemną nie tylko w czytaniu, ale i także oglądaniu. Wydaje się, iż może być zrozumiała, nie tylko dla profesjonalistów, co dla pracy naukowej dotyczącej architektury, jaką jest rozprawa doktorska, można uznać za komplement.

Niemłody wiekiem recenzent zapoznał się z pracą z przyjemnością, także z racji ciekawości jak z punktu widzenia młodego badacza zostanie opisana rzecz ciekawa dziś nie tylko architektów, ale i twórców sztuki oraz co chyba w pracy najważniejsze obserwatorów. Praca może być interesująca w dobie kolejnej mody na podnoszenia jakości otoczenia architektonicznego. Uzupełnienie przestrzeni interesującymi obiektami rzeźbiarskimi, może tworzyć wraz z otaczającymi budynkami nową niecodzienną całość.

2. Wybrane uwagi

2.1. Przedmiotem rozważań Pani Pauli Jeziornej są ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni Wrocławia. Autorka podejmuje temat szerzej i opisuje całościowe połączenie architektonicznej przestrzeni miejskiej z artystycznymi rzeźbami. Połączenie takie ma być odzwierciedleniem zainteresowań wielu dyscyplin naukowych: socjologii, psychologii środowiskowej, geografii, sztuki, urbanistyki a dla nas najważniejsze architektury. Badania jak możemy zauważyć, są interdyscyplinarne. To właśnie w pracy jest najbardziej interesujące. Takie połączenie może co prawda prowadzić do pułapki związanej z nadmiarem wiedzy, jaką należy przedstawić w pracy, ale chyba z tym pomimo wielkiej ilości stron Doktorantka sobie poradziła. Jak można zauważyć głównym obszarem zainteresowań badań była analiza ceramicznych obiektów artystycznych znajdujących się we Wrocławiu. Stało się to także pretekstem do zaprezentowania sylwetek twórców takich dzieł sztuki i wywiadów z kilkorgiem z nich.

Jedną z tez pracy tłumaczy zainteresowanie Doktorantki umiejscowieniem pracy. Paula Jeziornej pisze, że *Ceramika jest istotnym dla terenów Dolnego Śląska i Wrocławia materiałem. Ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej Wrocławia dzięki swojej ogólnodostępności umożliwiają mieszkańcom i turystom kontakt ze sztuką, stanowiąc świadectwo związków miasta z surowcem.* Jak możemy się dowiedzieć: *glina stanowi istotny surowiec dla terenów Dolnego Śląska.* Była ona wykorzystywana w przemyśle, znalazła również zastosowanie w kształtowaniu obiektów artystycznych różnych wielkości. Wrocław jako najważniejsze miasto regionu i powstanie w nim Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych oraz jedyne w Polsce Wydziału Ceramiki, mógł stać się ośrodkiem realizacji wyrobów ceramicznych. W związku z tym formowała się na przestrzeni lat wrocławska szkoła ceramiki. Co podkreśla Autorka ważnym miejscem ekspozycji sztuki stała się przestrzeń publiczna miasta.

Pani mgr przedstawia zbiory wiadomości zebranych, przeanalizowanych i ułożonych w całość. Tylko wtedy posiadana wiedza na dany temat ma wartość i nie jest skazana na powierzchowność. Ogrom włożonej w poszukiwania pracy jest widoczny i zasługuje na pochwałę. Praca nie jest prostym katalogiem, lecz prawdziwym dziełem naukowym. Recenzent zapoznał się z nim z przyjemnością.

2.2. Praca napisana jest czytelnym językiem, według jasnego schematu możliwego

do prześledzenia w tytułach rozdziałów. Prowadzi nas od historii obiektów ceramicznych na świecie aż do ich miejsca w przestrzeni architektonicznej Wrocławia. Autorka dokonuje ich analizy, a całość kończy wnioskami.

2.3. Merytoryczny początek opracowania stanowią rozważania pt. *Ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej*. Autorka przedstawia wybrane aspekty dotyczące przestrzeni publicznej. Przestrzeń publiczna jest dla Doktorantki zagadnienie ściśle związane z podejściem architektoniczno-urbanistycznym odwołującym się do teorii i praktyki projektowej. Przestrzeń ta ma wywoływać w użytkowniku emocje i sprzyjać zachowaniom prospołecznym. W takiej przestrzeni jest miejsce dla opisywanych przez Panią Jeziorną obiektów i na najlepszą ich percepcję. Pojawiają się tutaj definicje różnych obiektów artystycznych oraz wyjaśniona jest ich rola. Ważna wydaje się ta związana z miejscem dzieła sztuki. Główną funkcją sztuki w przestrzeni publicznej jest jej estetyzacja: zdobienie, dekorowanie, uplastycznianie i uatrakcyjnianie. Tu oczywiście trzeba podkreślić rolę nowości, jaka jest wpisana w sztukę awangardową. A recenzentowi najbardziej podoba się *Wilczy padół* kompozycja rzeźbiarska projektu Anny Malickiej-Zamorskiej, która mogłaby stanąć w wielkich galeriach, a nie tylko pod gołym niebem.

W części *Ceramika we Wrocławiu* autorka przybliżyła nas powoli do meritum pracy. Opisana jest tu bardzo szczegółowo występowanie gliny ceramicznej i historia jej zastosowania w rejonie Dolnego Śląska. *Początki przemysłu ceramicznego na terenach Dolnego Śląska* prowadzą nas do współczesności i powstania Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych i Wydziału Ceramiki we Wrocławiu. Tu historia uczelni została opisana w połączeniu z ważnymi postaciami z nią związanymi. W tej części znajdziemy także *Różnorodność obiektów ceramicznych zleczonych dydaktykom Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu – tematyczny przegląd wybranych realizacji*. Tu autorka przedstawia ceramiczne prace zlecone pracownikom uczelni i pokazuje ich tematykę.

Jak podkreśla Doktorantka w części *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia*, obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej Wrocławia stanowią o istocie materiału dla terenów Dolnego Śląska, jak i samego miasta. Umiejscowienie ich w ogólnodostępnych miejscach Wrocławia umożliwia zaprezentowanie ich szerszemu gronu odbiorców. Temat pracy był motywowany istnieniem jedynej w Polsce Wydziału Ceramiki kształcącego od ponad 70 lat twórców, ale także dostępnymi złożami surowca, istnieniem fabryk oraz zakładów i pracowni produkujących wyroby ceramiczne.

Część składa się z bardziej szczegółowego opisu wybranych dzieł oraz obszernego ich pokazania. Jest to wnikliwa analiza danych zebranych podczas kwerendy Doktorantki. Dzięki usystematyzowaniu przez Autorkę wszystkich informacji o artystach można było przedstawić ich sylwetki w sposób logiczny i uporządkowany. Udało się w tekście przybliżyć postacie twórców i ich prace wykazując ich unikatowość i wyjątkowość. Przedstawione są tu także sto trzydzieści dwie wybrane prace, dla których zostały stworzone karty obiektów ułatwiające odczytanie dzieł. Kolejno Doktorantka prezentuje sylwetki dziesięciu twórców oraz zrealizowane przez nich ceramiczne obiekty artystyczne w przestrzeni publicznej Wrocławia. Po niedługim posumowaniu pojawia się: *Analiza ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia*. W tej części znajduje się tablica z zestawieniem obiektów w mieście. Została ona opracowana w formie tabeli z informacjami o autorze jego wykształceniu artystycznym, działalności dydaktycznej, rok powstania obiektu, jego lokalizacji, rodzaj oraz o jego dominującej roli według Doktorantki. Ta część jest także bardzo czytelnie opracowana. Widać, że doktorant porusza się po dużej liczbie zgromadzonych danych bardzo sprawnie.

Tu także Doktorantka proponuje stworzenie *Trasy pieszej śladami ceramicznych*

obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia. Autorka tłumaczy cele stworzenia takiej trasy. Wyjaśnia, że *oprócz celu nadrzędnego – przybliżenia osobom uczestniczącym w przeszłości zarówno samych obiektów, jak i ich autorów – jest więcej.* Wymienia więc aktywizację mieszkańców i turystów, wyraża hasła rozbudzenie ciekawości dotyczącej sztuki. Ważne wydaje się także promocja i uświadomienie znaczenia ceramiki dla terenów Wrocławia. Proponowana trasa wycieczkowa ma zostać stworzona z uwzględnieniem dostępności punktu początkowego zarówno dla komunikacji zbiorowej, indywidualnej, jak i transportem prywatnym. Autorka podkreśla, że ceramiczne obiekty artystyczne tworzące szlaki *zostały poddane analizie określającej ich widoczność, dostępność, jak również wpływ otoczenia na ich prezentację w terenie.* Analizy Doktorantki stawiały w głównej roli postać obserwatora, a pozwoliły na jak najlepsze odczuwanie obecności plenerowych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia. Kolejna trasa to *Trasa rowerowa śladami ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia.* Nasuwa się jedna uwaga dotycząca zdjęć prezentowanych w pracy obiektów. Zdjęcia je przedstawiające maskują otaczającą architekturę, a wydaje się z pracy, że ważny dla Doktorantki był właśnie styk sztuki i otaczającego ją miasta. Jednak taki zabieg może wynikać z formy drukowanej pracy i niewielkiej wielkości fotografii. Recenzent rozumie, że inaczej w książce moglibyśmy nie dostrzec dzieł na tle otoczenia. Jak pisze Pani Jeziorna *Zaproponowana trasa porządkuje istotne dla terenów Dolnego Śląska ceramiczne obiekty artystyczne oraz pozwala obserwatorom na zwiększenie świadomości w zakresie obecności sztuki we Wrocławiu.* Może taka percepcja byłaby większa dla recenzenta mogącego dostrzec szerszą okoliczną architekturę.

Część jest zakończona *Podsumowaniem.* Paula Jeziorna podkreśla, że ceramiczne obiekty artystyczne są nieodłączną częścią przestrzeni publicznej Wrocławia. Ma to być świadectwem o powiązaniach regionu z gliną i aktywnej działalności twórczej artystów związanych z Wrocławiem. Sztuka i takie obiekty, mają być jedną ze składowych ogólnodostępnej części miasta. Takie połączenie architektury i sztuki ma wpływać na tworzenie pozytywnych relacji obserwatora z przestrzenią.

Książkę kończą *Podsumowanie i wnioski.* Doktorantka podkreśla, że *dzięki usystematyzowaniu informacji dotyczących artystów możliwe było przedstawienie ich sylwetek w sposób logiczny i uporządkowany. Mimo zamknięcia opisów, w wyżej wymienione ramy, udało się przybliżyć postaci twórców i ich prace podkreślając unikatowość i wyjątkowość każdego z nich.* Praca miała także na celu *zebranie i usystematyzowanie wiedzy na temat twórców ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku pod kątem ich działalności w przestrzeni publicznej.* W doktoracie Pani Jeziornej udało się wykazać wyjątkowość opisywanych artystów oraz wartość, jaką stanowią ich dzieła dla przestrzeni całego miasta. Dysertacja w opinii recenzenta jest na tyle interesująca i nowatorska, że może wnieść nowe spojrzenie na temat przestrzeni architektonicznej nie tylko w rozumieniu samych budynków. Rozpropagowane w pracy idee mogą także przyczynić się do jeszcze bardziej pozytywnego postrzegania glinianych obiektów i do wzrostu ich liczby, choć jak widzimy, że we Wrocławiu jest ich wiele.

3. Oceny

3.1. Założenia pracy

Problematykę pracy należy ocenić jako stosowną do rozprawy doktorskiej. Opracowanie jest dość obszerne, autorka chciała zawrzeć w nim chyba całą swoją dużą wiedzę. Książkę można uznać za ważną w kolejnym momencie odnawiania się wspólnej przestrzeni miast. Dyskusja na ten temat powraca co jakiś czas, lecz nigdy nie jest skończona

i pojawianie się kolejnych propozycji jest ważne. Założenia pracy skonstruowano prawidłowo. Pole badawcze zakreślone wokół dwóch oddzielonych, lecz powiązanych tematów – szerszej historii obiektów artystycznych i zawężonego w czasie umiejscowienia ich we Wrocławiu. Założenia problemów naukowych pokazują bez kluczenia rozumowanie autora. Pod względem metodycznym opracowanie należy przyjąć bez wątpliwości. Biorąc pod uwagę specyfikę prac naukowych z dziedziny architektury (a tu jeszcze z pogranicza architektury i historii sztuki), która nie wykształciła oczywistego warsztatu metodologicznego, umożliwiającego ścisłą weryfikację twierdzeń – należy stwierdzić wartość naukową pracy doktorskiej. Interesująca jest tom drugi *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku – Aneks*. Jest to uzupełnienie pierwszego tomu o pięć wywiadów z twórcami ceramicznych obiektów artystycznych we Wrocławiu po 1945 roku oraz wywiad z pełniącą funkcję Koordynatora Plastycznego Wystroju Miasta Wrocław w latach 2007-2021 Beatą Urbanowicz. Zawarte w tej części informacje mogą stanowić uzupełnienie myśli i wytłumaczenie dzieł sztuki opisanych w pierwszym tomie pracy.

Należy podkreślić, że całość opisywanych przez Doktorantkę dzieł sztuki powstało w tym rejonie, nie tylko dzięki dużym złożom glinki ceramicznej, ale także dzięki wielkiej ilości doskonałych artystów. Dlatego było możliwe, aby każdy z wymienionych obiektów artystycznych stanowi niepowtarzalną, istotną dla miasta i mieszkańców część przestrzeni wspólnej budującą tożsamość z miejscem.

Jasne cel pracy przedstawiony przez autorkę to: *ukazanie obiektów artystycznych jako istotnych form urozmaicenia krajobrazu pełniących wieloaspektowe role, chodzi oczywiście o krajobraz architektoniczny oraz wskazanie na wzajemne relacje na polu artysta – architekt – władze miasta – odbiorca przy procesie realizacji i życia obiektu artystycznego w przestrzeni publicznej*. Tezy Autorki można uznać za nadające się do udowodnienia. Jak pisze Doktorantka: *W licznych ośrodkach Dolnego Śląska znajdowały się bądź wciąż znajdują (Jaworzyna Śląska, Bolesławiec, Wałbrzych) manufaktury i fabryki produkujące wyroby kamionkowe i porcelanowe, a Działalność artystyczna opisanych w dysertacji twórców związana była z Wrocławiem. Każdy z artystów spędził większość życia we Wrocławiu, posiadał w mieście pracownię artystyczną*. Autorka podkreśla interdyscyplinarność działań związanych z eksponowaniem rzeź w mieście, a sama *Realizacja obiektu artystycznego w przestrzeni publicznej miasta odbywa się na styku działań artysty realizującego dzieło, architekta czy urbanisty będącego autorem większego założenia, odbiorcy – przechodnia oraz władz miasta sprawujących pieczę nad powstającą pracą*. Należy się z tym zgodzić podkreślając oczywiście, że najważniejszy jest styk dzieł z otaczającą je architekturą. Właśnie to może stworzyć nowość i wpływać na lepszy odbiór przestrzeni miasta przez widzów i obserwatorów.

Praca została uzupełniona przez Autorkę o jej interpretację rysunkową dzieł sztuki oraz sympatycznych twarzy twórców obiektów z Wrocławia.

3.2. Ustosunkowanie się do piśmiennictwa naukowego

Wiedzę naukową autorki ilustrują przypisy i liczne cytaty (w sumie 871, słownie osiemset siedemdziesiąt jeden). Doktorantka porusza się w tej materii swobodnie. Informacje tam zawarte pozwalają na dokładne prześledzenie myśli autorki od strony znajomości literatury naukowej. Potwierdza to *Bibliografia*. Wiedzę tę należy ocenić bardzo wysoko.

3.3. Opracowanie materiału naukowego i konstrukcji wyводу

Potwierdza to sposób opracowania materiału naukowego zawartego w literaturze i dobranych przykładach, przeprowadzone ze znanostwem i pozwalające na jasną konstrukcję

wyvodu. W wyznaczonej przez siebie przestrzeni Doktorantka porusza się sprawnie. Widać obeznanie z prezentowanymi zagadnieniami poznaczonymi w czasie badań i wpływ dwóch promotorów. Należy podkreślić, że temat nie jest łatwy a opracowanie tak szerokie nowatorskie. Nie może się pokusić o uwagę o długości całego dzieła. Nie chodzi tu oczywiście o jakieś przytyki, jednak materiał tak szeroki nadaje się na kilka książek. Recenzent pisze te słowa oczywiście z wielkim podziwem dla autorki.

3.4. Ocena logiczna i językowa

Przeprowadzenie wyvodu w zakresie przyjętych, autorskich ram nie nasuwa wątpliwości. Należy też podkreślić, że prace naukowe w zakresie architektury oparte są w znacznej mierze na odbiorze subiektywnym, czego przeważnie nie da się uniknąć. Praca napisana jest językiem rzeczowym, a tekst stara się być obiektywną relacją usuwającą osobę autora w cień faktów i rzeczy.

3.5. Ocena materiału ilustracyjnego

Materiał ilustracyjny jest ważnym dopełnieniem pracy. Ilustracje dobrano stosownie do koncepcji merytorycznej i graficznej opracowania. Własne interpretacje autorki pracy uzupełniają prezentacje prac plastycznych. Zdjęcia opisywanych budynków i rzeźb wraz z opisami stanowią zamkniętą całość. Można wyrazić żal, że w polskich miastach nie ma tylu interesujących obiektów co we Wrocławiu.

3.6. Oryginalność pracy i ocena wniosków.

Praca jest oryginalna; w opracowaniu tak postawionego, tak usystematyzowanego szerokiego zagadnienia – trudno znaleźć poprzedników. W konstrukcji podsumowania (6. *Podsumowanie i wnioski*) widać celowość zamysłu i rezultat dociekań.

3.7. Ocena rozmiarów wysiłku naukowego

Przedstawiona praca jest wartościową pozycją świadczącą o obszerności dokonanych studiów (mamy tu 417 i 61 stron), wnikliwych przemyśleniach i dużym rozmiarze wysiłku naukowego Doktorantki.

3.8. Ocena wartości społecznej pracy

Temat opracowania – *Twórcy ceramicznych obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku* to opracowanie mogące stać się bliskim codziennej praktyki wielu architektów i urbanistów w kraju takim jak Polska z okrywaną na nowo przez projektantów i inwestorów potrzebą doskonalenia przestrzeni publicznych. Potrzeba takiej pracy, jest więc bezdyskusyjna. Praca doktorska jest doświadczeniem intelektualnym opartym na potwierdzeniu zdobytej wiedzy i jasnym jej zapisaniu. Dlatego wartość książki ocenia się bardzo pozytywnie.

3.9. Uwagi recenzenta

Recenzent nie wnosi uwag do pracy.

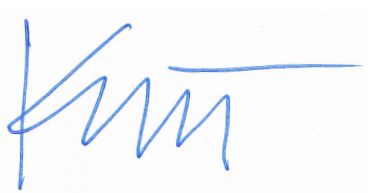
Jedyna uwaga niewpływająca na całość opracowania to potrzeba przenoszenie spójników i przyimków z końca linijek, jednak książka może mieć jeszcze formę maszynopisu.

4. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska mgr inż. arch. Pauli Jeziornej pt. *Twórcy ceramicznych*

obiektów artystycznych w przestrzeni publicznej Wrocławia po 1945 roku, opracowaną na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, pod kierunkiem promotora prof. dr hab. inż. arch. Barbary Gronostajskiej oraz dr hab. Gabriela Palowskiego, prof. ASP we Wrocławiu, spełnia wymagania stawiane w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Recenzent ocenia pracę jednoznacznie pozytywnie i stawia wniosek o przeprowadzenie dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Również piszący te słowa ze względu na nowatorstwo pracy i odróżnianie się jej od książek nawiązujących do tradycyjnego języka architektury oraz ze względu na wielodyscyplinarność i obszerność opracowania wnosi o wyróżnienia rozprawy doktorskiej architekt Pauli Jeziornej.

Tomasz Kozłowski

Kraków, 12.05.2022.